

діючих речовин, препарат забезпечує високоефективний контроль широкого спектру хвороб і зокрема бактеріальної стеблової гнилі.

Зазначимо, що поширеність збудника бактеріальної стеблової гнилі на рослинах кукурудзи в умовах 2018 року по варіантам обробок становила в основному 16,6–39,4 %, а в умовах 2019 року рівень ураженості рослин зріс та становив 44,1 %.

Висновки. Превентивні заходи щодо його скорочення з обмеження розвитку та шкідливої дії бактеріальної стеблової гнилі кукурудзи в умовах Північного Степу України окрім застосування протруювання насіння рекомендованими препаратами повинні передбачати: виведення та впровадження в виробництво стійких гібридів кукурудзи; сівбу з дотриманням оптимальних строків здоровим насіннєвим матеріалом; видалення післязбиральних решток з поля та проведення осінньої оранки; внесення оптимальних норм добрив; дотримання сівозміни під посівами кукурудзи; проведення моніторингу та обліків розповсюдження та чисельності не тільки хвороб, а також і шкідників, оскільки пошкодження є «воротами» для проникнення інфекції.

УДК: 632.7.04/.08

А. В. Чухрай¹⁹, аспірантка,
Уманський національний університет садівництва
ЛУСКОКРИЛІ ШКІДНИКИ СОЇ В УМОВАХ
ПРАВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Соя є важливою високорентабельною сільськогосподарською культурою в Україні та світі. Її виробництво в нашій державі значно збільшилося, що пов'язано з значним розширенням її використання: харчове, кормове, технічне і медичне. Важливою складовою сої є білок (37–40 %), олія (19–22 %) та екстрактивні речовини. Біологічною цінністю білка сої є подібність до білка тваринного походження. Збільшення площ посівів, одержання високих і сталих врожаїв є надзвичайно актуальним питанням. Основним із факторів впливу на урожайність при цьому є шкідливі організми.

На сої виявлено 114 видів фітофагів, із них комах – 96,5 %, слимаків – 2,6 %, та кліщів – 0,9 %. За трофічними особливостями

¹⁹ Науковий керівник – канд. с.-г. наук, доцент С. М. Мостов'як

переважали поліфаги – 86%, олігофагів складало 14 %, вузькоспеціалізованих видів немає. Висіане насіння та проростки сої пошкоджуються дротяниками, личинками паросткової мухи, а сходи – жуками бульбочкових довгоносиків. Найбільш вразливі фази культури – період формування генеративних органів та наливання зерна. В деякі роки дуже небезпечною є акацієва вогнівка, яка пошкоджує зерно. Серед шкідників вегетативних і генеративних органів – клопи (щитники, сліпняки) та павутинний кліщ. Із листогризухих комах шкодить гусенниця лучного метелика, бавовникової та люцернової совки, совки гамми. Рослини сої пошкоджуються протягом усього вегетаційного періоду, а в сприятливі для розвитку шкідників роки пошкодження може сягати 90 %. Отже, запорукою забезпечення високих стабільних урожаїв та підвищення якості зерна при вирощуванні сої є захист від шкідників, який включає в себе організаційно-господарські та агротехнічні заходи.

Мета і завдання. Наукове обґрунтування заходів захисту посівів сої від найбільш шкідливих лускокрилих фітофагів. Уточнення видового складу лускокрилих шкідників в посівах сої, з метою регулювання динаміки їх чисельності для побудови ефективної екологічно безпечної системи захисту. Теоретичне і методичне обґрунтування прийомів системи захисту сої від комплексу лускокрилих шкідників в умовах Центрального Лісостепу України.

Основною складовою індустріальної технології вирощування сої є застосування системи захисту від шкідників, хвороб і бур'янів, що гармонійно поєднує агротехнічні, хімічні та біологічні заходи. Ефективне застосування заходів захисту від шкідливих організмів на посівах сої дасть змогу підвищити продуктивність культури в умовах вирощування в різних природно-кліматичних зонах. В Україні шкідлива ентомофауна сої представлена великим розмаїттям комах і кліщів. Із розширенням площ під культурою спостерігається тенденція до збільшення кількості шкідників. Більшість із них — поліфаги. У сприятливі для свого розвитку роки шкідники здатні знищити 90 % урожаю. Їх чисельність і шкідливість на сої проявляється в різному ступені впродовж усього вегетаційного періоду і за роками дуже змінюється. Найчастіше спостерігається шкода від комплексу видів комах, що з'являються на посівах одночасно. У посушливі роки їх шкідливість помітніша. Найуразливішими для рослин є: початкова фаза розвитку – проростання насіння та сходи, період закладання

генеративних органів, фази наливання й визрівання зерна. Найвища шкідливість фітофагів сої спостерігається в Степу і поступово зменшується з просуванням на північ Лісостепу.

Рослини сої пошкоджуються впродовж усього вегетаційного періоду, а в сприятливій для розвитку шкідників роки пошкодженість її може сягати 90 %. Отже, запорукою забезпечення високих стабільних урожаїв та підвищення якості зерна при вирощуванні сої є контроль шкідників в агроценозах культури.

За інтегрованого захисту сої від шкідливих організмів у кожній із зон, господарстві і на кожному полі необхідне дотримання чергування культур як у просторі, так і в часі, застосування зональних систем обробітку з їх спрямованістю на обмеження чисельності шкідників, інфекцій збудників хвороб та запасів насіння бур'янів у ґрунті, а також на підвищення польової стійкості рослин .

Сою потрібно висівати не ближче 500–700 м від лісосмуг із білою акацією, що сприяє зниженню пошкоджуваності бобів акацієвою вогнівкою у 6–7 разів. В умовах півдня України доцільно вирощувати стійкі проти акацієвої вогнівки сорти.

Після стерньових попередників поле двічі-тричі обробляють дисковим знаряддям із подальшою оранкою плугами з передплужниками на глибину 22–25 см, а після цукрових буряків та кукурудзи – на глибину 27–30 см, що обмежує чисельність шкідників.

Важливим є сівба в оптимальні строки та загортання насіння на глибину 3–4 см, що прискорює його проростання і знижує пошкодження сходів ґрунтовими шкідниками. Широкорядні посіви менше пошкоджуються дротяниками, ніж суцільні.

Ми плануємо на основі проведених досліджень, а саме: аналізу заселеності шкідниками, їх видового складу, чисельності шкідливих, корисних та нейтральних видів, проходження фізіолого-біохімічних процесів, активності окисно-відновних ферментів, урожайності, вмісту у зерні білка та інших показників удосконалити систему захисту культури: регулювання чисельності лускокрилих шкідників в посівах сої до економічно невідчутного рівня, підвищення урожайності і збереження якості урожаю культури.